

Annie Besant
A Nemes Nyolcrétű Ösvény
Annie Besant előadása az Ananda Egyetemen,
Colombo, Ceylon (Srí Lanka), 1907
Adyar Pamphlets 192.
Első kiadás 1955.
Fordította: Deák Márta, 2009.

Kétezer-háromszáz esztendő telt el azóta, hogy a nagy buddhista uralkodó, Ashoka király, elküldte Ceylon (Srí Lanka) szigetére a fiát és a lányát, hogy elhozzák erre a szigetre nemcsak Buddha Gaya szent fájának anyagi oltóágát, hanem a Bölcsesség Fájának egy oltógallyát is, amely attól a naptól fogva elterjedt az egész szigeten, ahogy elterjedt távoli nemzetek közt, szerte a világon – a Bölcsességnek azt a Fáját, amelyet buddhizmusnak neveznek.

Ma délután Buddha egyik fontos tanítását fogjuk tanulmányozni. Emlékeznek, hogy amikor elhagyta atyja házát, elhagyta feleségét és újszülött fiát, amikor tanácsadói segítségével az erdőrengetegben kereste élete útját, és az aszketizmus által igyekezett megtalálni az ösvényt, amelyet mások nem tudtak megmutatni neki, majd amikor leülve azon híres fa alá, legyőzve minden kísértést, háta mögé vetve Mara minden illúzióját, végül elnyerte a Megvilágosodást, és a tökéletes tudás birtokába jutott, akkor – ebben az életében először – megértette a Négy Nemes Igazságot: a szenvedést, annak eredetét, a szenvedés megszüntetését, az abból kivezető utat – azaz a Nemes Nyolcrétű Ösvényt. És ez a Nemes Nyolcrétű Ösvény az, amelyre ma délután fel szeretném hívni a figyelmüket.

Miként bölcsességgel áthatott valamennyi tanítását, a Legáldottabb ezen útmutatásait is a tömörség jellemzi: mert ahogy a Négy Nemes Igazság mindegyikéről tanulmányok kötetait lehetne írni, úgy e Nemes Nyolcrétű Ösvény szóhasználatában az élet teljes törvénye, a magatartás teljes szabályai is konkrétan megfogalmazódnak. Ha valaki végig tud haladni a Nyolcrétű Ösvényen, ha valaki követni tudja az adott nyolc előírást, akkor az az ember hidat tud építeni az arháti fokozat küszöbéhez, és felkészülhet a megszabadulásra.

Nos, mi is ez a Nemes Nyolcrétű Ösvény? Nyolc előírásból – illetve ahogy mi nevezzük: nyolc alapigazságból – épül fel, amelyek mindegyike az emberi életre vonatkozik, amelyek mindegyike arra szolgál, hogy az emberi sorsot formálják – egymás után véve, megértve és alkalmazva felgyorsítják és biztossá teszik az emberi evolúciót. Ezen alapigazságok közül az első: a Helyes Tudás; a második: a Helyes Gondolkodás; a harmadik és negyedik – amely az Helyes Gondolkodásból fejlődik – a Helyes Beszéd és a Helyes Magatartás, a külvilágra vonatkozóan az Életmód Helyes Eszközei, majd a Helyes Erőfeszítés; ezt követően a Helyes Emlékezet; végül pedig a legfejlettebb képesség: a Helyes Összpontosítás.

Ez az Ösvény nyolc lépése – ahogy mi nevezzük őket: a nyolc alapigazság – az emberi élet útmutatójával.

Vegyük sorra egyesével ezt a nyolc igazságot, és lássuk, hogy egy igazi buddhista miként alakítja ezeknek megfelelően életét.

Az első tehát a Helyes Tudás, ahogy a szanszkritből vagy páliból angolra fordított szövegekben időnként olvassuk, mert gyakran az eredeti szó teljesebb és tágabb értelmű, mint az angol kifejezés, ezért az angol szövegekben két szót is találhatunk, hogy megmagyarázzanak vele egyet. Így előfordul, hogy ezt a szót Helyes Hitként is fordítják. Valójában azonban minden hitnek tudáson kellene alapulnia. Azaz, csak amit valaki jól tud, abban hihet biztosan, minden más csak hiszékenységgel és okatlan butasággal.

Manapság, a modern világban a Helyes Hitet nem tartották olyan lényegesnek, mint amilyen fontos helyre kerül e Nemes Nyolcrétű Ösvény kezdetén. Ám valójában a helyes hit vagy helyes tudás a legalapvetőbb és leglényegesebb elv valamennyi közül. Ez az alapzat, amelyre minden gondolat, szó és tett épül. És ha az alapzat rothadó, arra a rossz alapzatra miként lehetne biztonságos lakóházat építeni?

Nos tehát mi is a Helyes Tudás? Olyan Tudás, amely az élet tényeire alapszik, azokkal van harmóniában, a Világmindenség törvényeivel, a Törvénnyel, amely körülvesz bennünket, és amelyet a mi erőfeszítéseink nem változtathatnak meg, és nem módosíthatnak, amelyeket nem szeghetünk meg, amelyeket azonban figyelmen kívül hagyhatunk. Ám ha azokat a törvényeket semmibe vesszük, még ha akár e törvények helytelen ismeretéből fakadóan is, még ha tudás helyett avidzsában maradva, tudatlanságból tesszük is, helyes tudás nélkül lehetetlen bármilyen hasznos vég felé kormányoznunk életünket.

Most képtelenség lenne számomra a helyes tudás teljes birodalmába bevezetnem önöket; van azonban két alapvető törvény, amelyet ismernünk kell ahhoz, hogy életünket helyesen éljük, és ha e két törvényt pontosan ismerjük, és betartjuk, életünk megnevesedik, és jótékony hatású lesz mindazokra, akik közt élünk. A törvények egyike az Ok és Okozat Törvénye, amelyet mi a Tett vagy a Karma Törvényének nevezünk; a másik az Ellentétek Törvénye, a törvény, amely abban nyilvánul meg, hogy ha ugyanolyan típusú rezgéssel találkozunk, a rezgés felerősödik, nagyobb, kiterjedtebb lesz; de ha arra a rezgésre az ellentétével reagálunk, akkor az egyik kioltja a másikat – etikai nézőpontból szemlélve. A gonoszsgot jóssággal viszonzás magasztos alapelve ez.

Lássuk, a Legáldottabb miként tanította a Karma Törvényét, mert figyelemre érdemes, hogy mindenki számára érthetően tanította, csodálatra méltóan kiválasztva egy szimbólumot, a tanítvány figyelmét neki ismerős dolgokra irányítva, és az által magyarázva meg alapvető igazságokat. Az Ok és Okozat, a Karma törvénye – hogyan is tanította? A következőképpen: ha valaki gonosz gondolatból cselekszik, szenvedés lesz tetteinek következménye, amiként a kerék halad a szekeret húzó ökör lába nyomában. Nincs olyan egyszerű földműves, sétáljon az utcán, vagy szántsa akár a földjét, aki ne értené meg ezt a szóképet; ahogy tehát a keréknek követnie kell az ökör lába nyomát, úgy lesz szenvedés a következménye a gonosz gondolatnak vagy gonosz cselekedetnek; a törvény elkerülhetetlenül működik; nem szeghetjük meg. Ám ha erényes gondolatból cselekszünk, boldogságban lesz részünk, oly bizonyosan, amilyen elválaszthatatlanok vagyunk az árnyékunktól. Nincs olyan gyermek, aki már sétált a napfényben, és ne tudná, hogy árnyéka elválaszthatatlan tőle; amilyen elkerülhetetlen az eggyé válás árnyék és test között, ugyanolyan az egység erényesség és boldogság között.

Nos, tegyük fel, hogy megértették a Helyes Tudás e szeptét. Tegyük fel, hogy bármikor, ha kísértés fog el bennünket, a következményeként bekövetkező szenvedés gondolatával hessegetjük el. Tegyük fel, megértették, hogy senki nem mentheti meg önöket saját cselekedeteik folyományaitól, hanem szükségsszerűen maguknak kell viselniük a következményeket. Ekkor azonban van még valami, amit talán tudni szeretnének annak érdekében, hogy életüket erényesen éljék – ez pedig az, amit az Ellentétek Törvényének neveztem. Lássuk, miként tanította Buddha ezt a másik alapigazságot úgy, hogy mindenki megértse, és aszerint irányítsa életét.

Egy történet következik, ismerős történet, ám oly tanulságos, hogy ismerete csak mintha a friss báj érzetét kölcsönözné neki.

Élt egyszer egy király, Kashi nevezetű, aki Koshala királlyal háborúskodott, és diadalt aratott fölötte. Koshala király és felesége elmenekült, és egy bizonyos helyen talált menedéket, s ott is maradtak elrejtözve. Ám elárulták, a győztes király kezére adták, elhurcolták, és halálra ítélték őket. Ekkor a fiuk, keresztülvergődve a tömegben, hogy szüleiktől búcsút tudjon venni, apjától ezt az utolsó tanítást kapták:

„Fiam, légy megfontolt; ne légy neheztelő; a gyűlölködés nem gyűlölködés által szűnik meg; a nem-gyűlölség szünteti meg a gyűlölködést.”

A fiú semmit nem értett e szavakból. Talányként maradt meg emlékezetében. Az élet azonban magyarázattal szolgált, ahogy gyakran feltárja a bölcs tanítások értelmét, amelyek először érthetetlennek, homályosnak tűnnek.

A meggyilkolt király fia annak a királynak a szolgája lett, aki megölette az apját és anyját. Uralkodója megkedvelte a fiút, és gyakran merült álomba a meggyilkolt nő és férfi fiának térdére hajtott fejjel. És egy napon, miközben a király így aludt, a fiú visszaemlékezett apjára és édesanyjára, akiket az alvó végeztetett ki. A gondolattól és gyűlölettől indítatva kirántotta kardját

azzal a szándékkal, hogy meggyilkolja apja gyilkosát. Ám eszébe ötlöttek apja szavai: „Légy megfontolt!”, azaz ne kapkodd el tetteidet. Ez volt az értelem, amely az esztendők során megérett benne, és visszatette kardját a hüvelyébe.

Ekkor azonban a király felébredt, és a fiú újra kirántotta kardját, mintha el akarná veszejteni a királyt. Az életéért könyörgő uralkodónak az ifjú azt válaszolta, hogy nem fogja megölni, ám azzal, hogy ráemelte kardját, valójában a saját életét kockáztatta, és ezért a király bocsánataért esedezett. A király megbocsátott az ifjúnak, ahogy ő megkegyelmezett a királynak, és ekkor az ifjú elmondta neki, hogy atyja szavainak köszönheti az életét: „Ne légy neheztelő”, azaz ne őrizz gyűlöletet sokáig a szívedben. „Légy megfontolt, azaz ne hamarkodd el tetteid. A gyűlölet soha nem szűnik meg gyűlölet által; a gyűlöletet a szeretet szünteti meg.

„Ó, király, ha megöltelek volna, a barátaid engem gyilkolnak le. Az én barátaim pedig őket – és így mindkét oldalon a gyűlölet gonosz szüleményei szaporodnának el. Meghagytad az életem, és én meghagytam a tiéd. Azaz a gyűlölség szeretet által szűnik meg, mi pedig barátok vagyunk.”

Ez tehát az Ellentétek Törvénye, oly módon megmagyarázva, hogy senki, aki ezt a történetet ismeri, soha el nem felejtí. Buddha négy mondatban foglalta össze. Kiterjeszthetik e négy bölcsességet minden érzelmükre és embertársaik iránti minden tettekre: „A haragon szelídséggel tudunk győzedelmeskedni; a gyűlöleten kedvességgel; a kapzsiságon bőkezűséggel; a hazugságon az igazsággal.”

Lássuk egyenként, miként győzhető le valamely gyarlóság az ellentétével: a bűn a vele éppen ellentétes erénnyel. Valaki haragszik ránk – reagáljunk haraggal, és a harag mindkettőnket elragadja; ám reagáljunk higgadtsággal, szelídséggel, és a harag szertefoszlik, és béke uralkodik mindkettőn, akik korábban ellenségek voltak. Ha valaki árt nekünk, ne azzal a rosszal reagáljunk, amit ő elkövetett ellenünk, a világ szüklátókerü módján, amely visszavág, és így állandósítja a gonoszságot. A fukarral ne legyünk zsugoriak; legyünk vele adakozók. Ha szükmarkú, halmozzuk el mindenünkkel, amink van; tanítsuk az ellentétes erénnyel, és ne azzal, hogy saját bűne megisméltésének tükrét tartjuk eléje. Ha valaki hazudik nekünk, viszonzásul ne hazudjunk mi is. Oly sokan vannak, akik ezt mondják: „Hazugságokat mond nekem, én pedig csak az ő módján fizettem vissza neki.” Buddha bölcsessége a következő: ha valaki hamisságokat beszél, az igazsággal válaszoljunk neki, a hazug így őszinte emberré lesz, és végül az igazság fog győzedelmeskedni.

Nos, valósítsuk meg ezeket a nemes igazságokat, ezt a nemes bölcsességet, alkalmazzuk ezt a tanítást életünkben, alkalmazzuk üzleti vállalkozásunkban, otthonunkban, bárhol, ahol embertársainkkal találkozunk. Ha valaki rosszat tesz nekünk, reagáljunk az ellentétes erénnyel, és akkor joggal nevezhetjük magunkat a Legáldottabb követőjének.

Ily módon lefektetve a Helyes Tudás alapját, legalább a két alapelv, a két alapvető törvény ismeretét, a következő elengedhetetlen dolog az Erényes Gondolkodás. Azaz: gondolatainknak olyan helyesnek és makulátlannak kell lenniük, amennyire csak képesek vagyunk rá. A gondolkodásból fakad a beszéd. A gondolkodásból fakad a tett. Ha valaki helytelenül gondolkodik, az helytelenül beszél, és helytelenül cselekszik. Ha valaki helyesen gondolkodik, annak beszéde is helyes, ahogy tettei is azok. A gondolkodás, amelyre oly sokszor nem fordítanak gondot, sokkal fontosabb akár a beszédnél, akár pedig a tethnél. Törődjünk azzal, hogy gondolataink helyesek legyenek, és a többi így elkerülhetetlenül az lesz; ám legyünk óvatlanok gondolatainkkal, és elkerülhetetlenül rossz útra térünk.

Ennek következtében a Helyes Tudás csodálatos talapzatára a Helyes Gondolkodást kell építenünk, és minden erónkkal azon kell lennünk, hogy gondolkodásunk komoly, pontos és oly hibátlan legyen, amennyire csak képesek vagyunk rá. „A lelkiismeretesség élet, a meggondolatlanság halál” – mondta Buddha, mert a meggondolatlan, nemtörődöm ember elkerülhetetlenül sok gonoszságba keveredik. A lelkiismeretes, figyelmes ember körültekintő, és helyesen alakítja beszédét és tetteit. Így tehát a következő, amit mérlegelni kell e Nemes Nyolcstréú Ösvény járásakor: a Helyes Gondolkodás. Gondolataink építik jövőnket: gondolataink teremtik meg jellemünket. Ahogy ma gondolkodunk, elkerülhetetlenül úgy cselekszünk holnap. Azok a

gondolatformák, amelyeket magunk mögött hagyunk, amikor a halál megérint bennünket, a szándékok, amelyek életünkben kifejlődtek, következő inkarnációkban újra megtestesülnek, és így ennek az életnek törekvéseiből és cselekvéseiből alakulnak jövőbeli életeink. Így tehát második lépésünk a Helyes Gondolkodás.

A következő lépés a Helyes Beszéd. Mi is a Helyes Beszéd? Először is az, amely igaz. A Helyes Beszéd elutasítja a mindennapi élet valamennyi hétköznapi hamisságát és ostobaságát. Minden üres valótlan és álnokság, amit az emberek oly könnyedén kiejtenek a szájukon – ezek egyike sem tartozik a Helyes Beszédhez. A Helyes Beszéd legfőképpen igaz, nemkülönben kedves és udvarias. A durva beszéd, a kegyetlen szavak, a keserű szitkozódás egyike sem lehetséges az igazi buddhista számára, aki arra vállalkozott, hogy a Nemes Nyolcú Ösvényen jár, aki azon fáradozik, hogy a Helyes Beszéd törvénye szerint éljen. Erre az erényre újra csak Buddha mutat csodálatos példát. Valaki sértő és igaztalan szavakkal szidalmazta. A Legáldottabb türelmesen hallgatott, amíg az illető be nem fejezte mindazt a sértegetést, amit rázúdított, majd szelíden így válaszolt:

„Fiam! Ha valaki ajándékot ad, tekintet nélkül az udvariasság szabályaira, azt szoktuk válaszolni: 'Tartsd meg magadnak. Tartsd meg az ajándékodat.' Fiam! Nem fogadhatom el a sértegetéseidet. Tartsd meg és őrizd meg őket magadnak. A gonosz, aki megtámad egy erényest, olyan, mint az az ember, aki felnéz a magas egekbe, és köp rá. Az égbolt ezáltal nem szennyeződik be, a köpés azonban visszahull arra, aki kiköpött, és azon ejt foltot. Az az ember, aki sarat dobál másokra, nem másokat sároz be; épp ellenkezőleg, a sár visszaszáll, és a sárdobáló ruháját mocskolja be. Az erényes nem sérülhet meg a gonoszságtól, a gonosz önmaga ellen cselekszik: a gonoszság visszahull a gonosz-tevőre.”

A helyes és helytelen beszédet illetően ez a legfőbb tanítás. A nekünk mondott gonosz szavak nem tesznek kárt bennünk, hacsak mi is nem gonosz szavakkal válaszolunk rájuk. Ha valaki megbánt bennünket, nem árthat nekünk, hacsak magunkra nem vesszük, és mi is sértéssel nem válaszolunk. Szidalmi ekkor eltalálnak, és velünk maradnak, ő pedig megszabadul tőlük. Ám ha mi nem sértegetéssel reagálunk, gonosz beszéde visszahull rá, vele marad, és bennünket nem sebez meg. Így működik a törvény. Ha valaki gyaláz bennünket, mi nem sérülünk meg általa, hacsak nem mi is ugyanolyan módon reagálunk. Ha higgadtsággal, sajnálattal, csönddel vagy szelíd szavakkal válaszolunk sértegetéseire, gonosz szavai visszaháramlanak rá, nem tudja ránk hajigálni, és csakis ő szenved kárt a gonoszságtól, amit kovácsolt. Saját gonoszsága rá háramlik vissza.

Valósítsuk meg ezt a törvényt mindennapi életünkben. Ez a törvény az élet egyik törvénye, és nem csak a beszédre érvényes. Legközelebb, ha valaki gyalázkodik, válaszoljunk neki csönddel vagy higgadtsággal, így szitkozódása nála marad, mi pedig sértetlenül folytathatjuk utunkat.

E három után eljutunk a negyedikhez, a Helyes Cselekvéshez. A Helyes Cselekvés csaknem bizonyosan megtörténik ott, ahol a Helyes Tudás, a Helyes Gondolkodás és a Helyes Beszéd kikövezte az utat. A nyelvet a legnehezebb megfékezni. Uralkodj elméden és gondolataidon, uralkodj elméden és nyelveden; ekkor a Helyes Cselekvés kétségtelenül bekövetkezik – a test tevékenységei elkerülhetetlenül a helyes úton lépdelnek majd.

További segítséget kaphatunk az Öt Szabályban, amely megfogalmazza az elkerülendő helytelen cselekedeteket. Nem játszhatjuk ki a törvényt, mint azok a buddhisták, akik nap nap után ezt mondogatják: „Nem veszek el életet.”, néha mégis azzal a hússal tartják fenn életüket, amelyet a mészárosztól kaptak, aki mást fosztott meg életétől. Aki az állatok lemészárolt élete árán tartja fenn önnön életét, az az ember ugyanúgy hozzájárul az élet elvételéhez, mintha saját maga vette volna el. Ha mindazok, akik arra vágnak, hogy a Helyes Cselekvést gyakorolják, őrizkednének attól, hogy mások által lemészárolt étellel tartsák fenn saját életüket, a mészárlás megszűnne.

Ezt követően őrizkednünk kell minden szex-ördögösségtől: minden törvénytelen, tiltott és érzéki kicsapongástól – a test tisztaságára kell törekednünk.

Úgyszintén távol kell tartanunk magunkat a lerészegítő italoktól. Ez a bűn jelenleg mérséklődött Ceylonban, és tudata boldogsággal tölt el, mert a buddhizmus felélése a reakció a mámorító italok fogyasztása ellen, amely szokást korábban, sajnos, azoktól vettük át, akik közénk jöttek. És ahogy saját ősi vallásuk, legmagasztosabb hatalmával, újra megerősödik, a részegeskedés megszűnik –

mert még csak elgondolni sem lehet, hogy egy buddhista iszákos legyen, ez teljességgel ellentétes a törvénnyel, bárhol éljen is. A Helyes Cselekvés tehát a negyedik lépés a Nemes Nyolcstréteg Ösvényen.

Ekkor elértünk az Életmód Helyes Eszközeihez – egy igen gyakorlatias dologhoz, és olyasmire, amit talán ezekben a modern időkben különösképpen fontos hangsúlyoznunk. Melyek az Életmód Helyes Eszközei? Azok, amelyekkel nem okozunk kárt embertársainknak, amelyekkel a családjainkat szolgáljuk, és közösségünket – szomszédainkat éppen úgy, ahogy önmagunkat. Így hát ebben a modern életben forgolódva, amelyben oly sok küzdelem található boldogtalanul, a törvény a buddhista számára az, hogy önnön megélhetése érdekében, semmilyen dolgában nem károsíthatja meg azokat, és nem árthat azoknak, akik között él.

Elég szomorú, de ezt a törvényt a legtöbb modern elme elfelejtette. Egy-egy ember megkeresi a megélhetését, de nem torpan meg, hogy megkérdezze önmagától: „Tisztességes úton szereztem?” Találkozunk emberekkel, és hallunk olyanokról, akik nagy vagyonokra tettek szert; ha alaposabban megnézzük azt a vagyont, mit találunk? Tönkretett otthonokat, kétségbeesett férfiakat, megtört szívű asszonyokat, éhező gyermekeket. Egyetlen ember gazdagsága mások szenvedése árán gyűlt fel. Az pedig bűnös vagyont, bűnös gazdagság, egyetlen ember bűnös meggazdagodása sokak nyomorúsága árán. Az életmód ilyen eszközei méltatlanok azok számára, akik megértik az emberiség és minden élő egyetemes Testvériségét.

Legyen tehát fontos az, miként dolgoznak, és miként teremtik elő megélhetésüket. Ahogy a „modern” módszerek elterjednek önök között, ahogy részt vesznek a világ hajszájában, ha nem veszítenek többet, mint amennyit nyernek, ha nem tékoznak el többet, mint amennyit keresnek, ha „modern” módszerekhez folyamodnak, ha nem törődnek azzal, milyen úton-módon gyűjtenek vagyont önmaguk számára, ha a gyengéken taposnak, ha becsapják az ostobát, nem törődve a törvénnyel, pusztán csak azzal, amit rendőrt vagy bíróság kényszeríthet magukra, és semmibe veszik a lelkiismeretük előírta törvényt, letérve az ösvényről, melyet a Legáldottabb tárt fel szemük előtt – akkor, valóban, gyarapodni fognak aranyban, ám szegényebbé lesznek tisztességben és erényességben; és az erény becsesebb az aragnál, a tiszta jellem hatalmasabb kincs e világ javainál.

Szívleljék meg tehát ezt a szabályt. Gondoskodjanak arról, hogy az Életmód Helyes Eszközeit válasszák, és mindig emlékezzenek arra, hogy Buddha követői számára csakis az ilyen eszközök megengedhetők.

Ezt követően hadd beszéljek a Helyes Erőfeszítésről. Ekkor sokan, természetesen, gyakran megkérdezik: „A helyes erőfeszítés vagy helyes törekvés miért ilyen későn következik az életvitel e kifejtésében? Hiszen nem éppen a helyes törekvés a legelső dolog, amit akarunk? És amíg valaki nem a helyes erőfeszítést teszi, hogyan várhatja el, hogy bármilyen értékes haladást érjen el?”

Nos, a válasz a következő: az erőfeszítést nem lehet helyesen irányítani, hacsak azt nem a Helyes Tudás és a Helyes Gondolkodás vezérli. Az erőfeszítés, amely mögött ostobaság és műveletlenség áll, bármennyire jó szándékú legyen is, többet árt, mint használ. A jó szándékú buta ember valójában veszélyesebb a közösségre és önmagára, mint az, aki nem nemes akarat vagy nemes gondolkodás szerint él. Ha önök olyasmit cselekszenek, ami a törvény ellen való, az ellen a törvény ellen, amelyet a Helyes Tudás tanít, szándékaiknak nem lehet jó eredménye. Komoly ez a lecke, amelyet meg kell tanulniuk és gyakorolniuk.

Mert tegyük fel, hogy egy ember berohan egy égő házba, hogy megmentse egy gyermek életét, akit az a veszély fenyeget, hogy elpusztul a lángok közt – ez a jó szándéka megakadályozza a tüzet abban, hogy megperzselje a férfit, hacsak bátorságához bölcsesség is nem járul? Aki ismeri a veszélyt, előkészületeket tesz ellene; ruhát köt a szájára elé, és így meg tudja menteni a gyermeket és önmagát is a pusztulástól.

Aki tehát tudatosan teszi a jót, a Helyes Tudást alkalmazva, és Helyes Gondolkodással irányítja erőfeszítését, az kétszer olyan jól cselekszik, mint a meggondolatlan, aki vágyik jót cselekedni, de helytelenül gondolkodik. Erőfeszítéseink mögött tehát a Helyes Tudásnak és a Helyes Gondolkodásnak kell állnia. Bölcsnek, okosnak kell lennünk, amint jónak és tisztességesnek, és

igyekvőnek a jó tettekben. Fel kell ismerni, hogy a nyomorúság és az ártalom a világban fele részben az értelem által nem irányított ostoba jó szándékból fakad; hogy a Helyes Tudás és Helyes Gondolkodás nélküli jó akaratok a bajok termékeny forrásai. A helyes erőfeszítés és helyes törekvés olyan erőkifejtés és igyekezet, amelyet Helyes Tudás vezérel; csakis az ilyen igyekezet, csakis az ilyen törekvés lehetséges mindazok számára, akik buddhista hit szerint élnek.

Ekkor az ösvényen elérkezünk a hetedik lépéshez, a Helyes Emlékezethez. A Helyes Emlékezet kifejezést kétféleképpen értelmezhetjük. A legteljesebb jelentése egy ember valamennyi születésének emlékezete, ahogy azt megtaláljuk magánál Buddhánál. Bizonytalán nem felejtették el, hogy a Legáldottabb többször is elmagyarázta körülötte levő tanítványainak, amikor abban az életében először találkozott valakivel, aki valamely előző életében gonoszul bánt Vele, elmesélve azt is, miként találkoztak, ahogy azt is, hogyan ártott neki az az ember, ami aztán olyan termést hozott, amilyent az illető vetett. Emlékeznek, újra meg újra miként szemléltet jelenlegi eseményeket a múltba való hibátlan emlékezetéből elővett példázatokkal.

Ám ennek a jelentésnek nincs túl sok értéke a hétköznapi ember számára, aki nem emlékszik múltbéli, előző életei történéseire. A Helyes Emlékezet másik jelentése azonban mindannyiunk számára valóban értékes: amikor egy ellenünk elkövetett gonoszság feledésbe merül, amint elkövették ellenünk, amikor egy nekünk tett szívességet kincsként becsülünk, és hálával emlékszünk rá életünk végéig – ekkor Helyes az Emlékezetünk, amely a legnagyobb hasznára van a mindennapi embereknek is.

Azt írták a Nagy Hindu Királyról, hogy ezer gonoszsgót követtek el ellene, ő azonban mindet elfelejtette, mielőtt nyugovóra tért. Egyetlen szívességet tettek neki, és azt élete végéig megőrizte emlékezetében. Ez a Helyes Emlékezet. Hasznos feledékenységgel viseltessünk minden rossz iránt, ami ért bennünket; ám hibátlanul emlékezzünk minden jótéteményre, amit kaptunk. Borítsunk fátylat mindenre, ami fájdalmat okozhatott nekünk – hagyjuk a feledés homályába veszni, mert memóriánkat nem terhelhetjük túl bántalmak emlékeivel. Hagyjuk feledésbe merülni őket. Senki nem bánthat meg, kivéve, ha saját múltunkkal önmagunk nem okozunk elkerülhetetlen sérülést önmagunknak – és milyen oktalanság a bántalomra emlékezni, amikor az emlékezés valójában azt jelenti: életben tartani. Töröljünk ki magunkból mindent, ami fájdalmat okoz, felejtünk el mindent, ami bánt, mindent, ami bánattal tölt el, mindent, ami ártalmunkra lehetne – őrizzük meg azonban legbecselesebb emlékeinkként mindazt a jót, amit kaptunk.

A Helyes Emlékezet az, amely hálával őrzi meg, és drága kincsként halmozza fel a boldogságot, a jóságot és segítséget; az a memória, amely mindazok kegyes gondolatait ápolja, akik segítettek nekünk, bármennyire csekély volt is az a segítség. Így béke és boldogság lesz örökké részünk, az emlékezet pedig így veszíti el gyötrő erejét.

A Helyes Összpontosítás – ez az utolsó lépés a Nemes Nyolcstréteg Ösvényén. Itt újra kettős értelmezést adunk. Mert annak számára, aki sok életen át járta azt az ösvényt, megadatik a lehetőség az összpontosítás legfejlettebb formájára – arra a koncentrációra, amellyel megtudhatunk mindent, amit meg akarunk tudni, egyszerűen azáltal, hogy kiválóan művelt és jól összpontosító elmével arra rögzítjük figyelmünket – ez a Helyes Összpontosítás.

Minden elmét lehet az engedelmességre nevelni, lehet oly állhatatos, oly egy célra koncentráló, hogy összpontosíthatunk a tudomány bármely tárgyára, és azt teljes precizitással megismerhetjük. Ez azonban igen fejlett képesség, amelyet meditációval töltött életek során sajátíthatunk el. A világ embere számára a Helyes Összpontosításhoz vezető út az elme csiszolása a mindennapi életben. Gyakoroljuk nap mint nap, óráról órára, összpontosítsuk teljes figyelmünket arra a dologra, amit csinálunk, és tegyük olyan hibátlanul, amennyire csak tölünk telik. Ne engedjük, hogy gondolataink elkalandozzanak, ne engedjük, hogy elterelődjenek. Tartsuk saját ellenőrzésünk alatt, helyesen és szilárdan irányítsuk.

Eleinte talán nem leszünk képesek távol tartani elménktől a figyelmünket elvonó dolgokat és a körülöttünk levő zavaró tényezőket, amíg csak sok éven át nem gyakoroljuk a koncentrációt. Ekkor elménk akarataknak fog engedelmessé válni. Ha ezt elértük, elkezdhetünk meditálni némi sikerrel. Majd az elme, amelyet külső dolgokra való összpontosításra edzettünk, engedelmessé lesz, amikor

az élet magasztos eszméire kezdünk koncentrálni. Gondoskodjunk tehát arról, hogy gyakoroljuk a Helyes Összpontosítást. Gyakoroljuk minden tevékenységünkben, és olyan elmére teszünk szert, amely kiművelt az élet minden tudományának elsajátítására, ily módon pedig fokozatosan felkészíthetjük magunkat az összpontosításra, a meditációra, amely felnyitja az igaz tudás kapuját, és a világ múló gondjai-bajai fölé emel.

Így tehát sorra vettük a Nemes Nyolckrétű Ösvény lépéseit. Ha igyekszünk életünkben és szívünkben megvalósítani az Ösvény igazságait, a jövő teljes tudást, teljes bölcsességet és teljes békét tartogat a számunkra.

Hadd mondjam el önöknek a nemes alapelvek e rövid jellemzésének befejezéséül, amelyeknek önök birtokában voltak ezen a szigeten az elmúlt huszonhárom évszázadban (így hát volt idejük próba alá venni mindegyiket, hogy valóban bölcsek, avagy sem), hogy ha vissza akarják hozni Srí Lanka fénykorát, ha a szingalézeket újra kitűnő néppé akarják tenni, jövőjüket erre az alapzatra kell fektetniük. Nemzetük lépeteit újra erre az ösvényre kell helyezniük, és ránevelni népüket, hogy újra ezen haladjon. Nemzettudatukat a buddhizmusra kell építeniük. A Legáldottabb tanításaira kell nevelniük népüket, és arra kell tanítaniuk gyermekeiket. Fiaiknak, amint a férfikorba érnek, Buddha lábaihoz kell ülniük, és a tanításra figyelniük, amelyet utolsó szavaival hagyott az egész emberiségre:

„Veletek leszek a tanításban, amelyet adtam nektek. Veletek élek a Törvényben, amelyet én állítottam fel nektek.” Ily módon Buddha mindig önökkel lehet – a Törvényben, amelyet Ő nyilvánított ki, és a tanításokban, amelyeket Ő adott. Akkor továbbra is lesz élet az önök számára, az Ő tanításának útmutatásával újra élhetnek, és felépíthetik jövőjüket. Más módon nincs jövő önök előtt a világ történelmében. Ha így cselekszenek, hűek lesznek hitükhöz és a hatalmas örökséghez, amelyet elődeik hagytak önökre. Ha így cselekszenek, nem csupán önmaguknak segítenek, nem csupán önmaguk számára fogják használni a tanítást, hanem életben is tartják azt, ami a világ örökségének része, és így szolgálják embertársaikat, miközben a Legáldottabb, a Könyörületeség és Kegyelem Urának tanításai szerint élnek. És megértik majd egyik saját bölcsük szavainak igazságát:

„Összetett kézzel boruljatok le: mert nehéz, nehéz Buddhával találkozni ezer nemzedék alatt.”